

„Знам да читам, само што не сакам. Сакам Инес да ми раскажува приказни.“

„Зар тоа не е малку кратковидо? Читањето ќе ти отвори нови прозорци. Какви приказни ти раскажува Инес?“

„Приказни за третиот брат.“

„Приказни за третиот брат? Не знам ништо за тројцата браќа. За што станува збор?“

Момчето застанува, ги спојува рацете пред себе, гледа во далечината и почнува да зборува.

„Си биле еднаш тројца браќа. Била зима и веел снег, а мајката рекла: 'Тројца браќа, тројца браќа, чувствувам голема внатрешна болка и се плашам дека ќе умрам, освен ако некој од вас не ја побара мудрата жена, која ја чува скапоцената лековита билка'.

Тогаш првиот брат рекол: 'Мајко, мајко, ќе ја најдам мудрата жена'. И ја облекол својата наметка и излегол на снегот и сретнал лисица, а лисицата му рекла: 'Каде одиш, брате?', а братот рекол: 'Ја барам мудрата жена, која ја чува скапоцената лековита билка, и немам време да разговарам со тебе, лисицо'. А лисицата му рекла: 'Дај ми храна, и ќе ти го покажам патот', но братот ѝ рекол: 'Тргни ми се од патот, лисицо', ја клоцнал лисицата и отишол во шумата и веќе никогаш за него не се слушнало ништо.

Потоа мајката рекла: 'Двајца браќа, двајца браќа, чувствувам голема внатрешна болка и се плашам дека ќе умрам, освен ако некој од вас не ја побара мудрата жена, која ја чува скапоцената лековита билка'.

Тогаш вториот брат рекол: 'Мајко, мајко, јас ќе одам', ја облекол својата наметка и излегол во снегот и сретнал волк, а волкот му рекол: 'Каде одиш, брате?', а братот рекол: 'Ја барам мудрата жена, која ја чува скапоцената лековита билка, и немам време да разговарам со тебе, волку'. А волкот му рекол: 'Дај ми храна, и ќе ти го покажам патот', но братот му рекол: 'Тргни ми се од патот,

волку‘, го клоцнал волкот и отишол во шумата и веќе никогаш за него не се слушало ништо.

Потоа мајката рекла: ‘Трет брату, трет брату, чувствувам голема внатрешна болка и се плашам дека ќе умрам ако не ми ја донесеш скапоцената лековита билка‘.

Тогаш третиот брат рекол: ‘Не плаши се, мајко, ќе ја најдам мудрата жена и ќе ти ја донесам скапоцената лековита билка‘. И излегол на снегот и сретнал мечка, а мечката му рекла: ‘Дај ми храна, и ќе ти го покажам патот до мудрата жена‘. А третиот брат рекол: ‘Со задоволство, мечко, ќе ти дадам што ќе посакаш‘. Тогаш мечката рекла: ‘Дај ми го твоето срце да го изедам‘. А третиот брат рекол: ‘Со задоволство ќе ти го дадам своето срце‘. И така, тој ѝ го дал на мечката своето срце и мечката го проголтала.

Тогаш мечката му ја покажала тајната патека, и тој стигнал до куќата на мудрата жена, тропнал на вратата, а мудрата жена му рекла: ‘Зошто крвавиш, трет брату?’ А третиот брат ѝ рекол: ‘Ќе дадов на мечката да го изеде моето срце за да ми го покаже патот до твојава куќа, затоа што мора да ја однесам скапоцената лековита билка што ќе ја излекува мајка ми‘.

Тогаш мудрата жена рекла: ‘Гледај, тука е скапоцената лековита билка, се вика ескаemel, а затоа што имаше верба и го даде своето срце да биде проголтано, мајка ти ќе биде исцелена. Следи ги капките крв по шумата и ќе го најдеш патот до дома‘.

Потоа третиот брат го нашол патот до дома и ѝ рекол на мајка си: ‘Гледај, мајко, тука е билката ескаemel, а сега збогум, морам да те оставам, затоа што мечката ми го изеде срцето‘. А мајката ја вкусила билката ескаemel и одеднаш оздравела, па рекла: ‘Сине мој, сине мој, гледам дека светиш со силна светлина‘, и тоа било вистина, тој сјаел со силна светлина, а потоа бил издигнат на небото.“

„И?“

„Тоа е сè. Тоа е крајот на приказната.“

„Значи, последниот брат бил претворен во звезда, а мајката останала сама.“

Момчето молчи.

„Не ми се допаѓа таа приказна. Крајот е премногу тажен. Освен тоа, ти не можеш да бидеш третиот брат и да се издигнеш на небото како звезда, бидејќи ти си единствен брат, што значи дека си првиот брат.“

„Инес вели дека може да имам повеќе браќа.“

„Така ли вели! Од каде ќе дојдат тие браќа? Дали очекува од мене да ѝ ги донесам, како што те донесов тебе?“

„Таа вели дека ќе ги извади од стомакот.“

„Па, ниту една жена не може да ги направи децата сама, ќе ѝ треба маж да ѝ помогне, таа би требало да го знае тоа. Тоа е закон на природата, истиот закон важи за нас како и за кучињата, волците и мечките. Но, дури и да има повеќе синови, сепак ти ќе бидеш првиот син, а не вториот или третиот.“

„Не!“ Во гласот на момчето има лутина. „Сакам да бидам третиот син! Ѐ реков на Инес, и таа ми рече 'да'. Ми рече дека можам да се вратам во нејзиниот стомак и да излезам повторно.“

„Инес рече така?“

„Да.“

„Па, ако можеш да го изведеш тоа, ќе биде чудо. Никогаш не сум чул големо момче како што си ти да се врати во стомакот на мајка си, а камоли повторно да излезе оттаму. Инес сигурно мислела на нешто друго. Можеби се обидувала да каже дека секогаш ќе те сака најмногу.“

„Не сакам да ме сака најмногу, сакам да бидам третиот син! Таа ми вети!“

„Еден е пред два, Давид, а два е пред три. Инес може да дава ветувања дури устата пена да ѝ фати, но таа не може да го промени тоа. Еден, два, три. Тој закон е уште посилен од законот на природата. Се нарекува закон на броевите. Како и да е, ти само сакаш да бидеш третиот

син бидејќи третиот син е херој на приказните што ти ги кажува. Има многу други приказни каде што најстариот син е херој, а не третиот син. Дури и не мора да има три сина. Може да има само еден син, а неговото срце не мора да биде проголтано. Или мајката може да има ќерка, а да нема синови. Постојат многу, многу видови приказни и многу видови херои. Ако научиш да читаш, самиот ќе видиш дека е така.“

„Знам да читам, едноставно не сакам. Не ми се допаѓа читањето.“

„Тоа не е многу паметно. Освен тоа, наскоро ќе наполниш шест години, а потоа ќе мораш да одиш на училиште.“

„Инес вели дека не мора да одам на училиште. Таа вели дека јас сум нејзиното богатство. Таа вели дека можам сè да научам дома.“

„Се согласувам дека си нејзиното богатство. Таа е многу среќна што те најде. Но, дали си сигурен дека сакаш постојано да седиш дома со Инес? Ако отидеш на училиште, ќе се запознаеш со други деца на твоја возраст. Би можел да научиш да читаш правилно.“

„Инес вели дека нема да добијам посебно внимание на училиште.“

„Посебно внимание! Што значи тоа?“

„Инес вели дека мора да добијам посебно внимание бидејќи сум умен. Таа вели дека на училиште паметните деца не добиваат посебно внимание, па им станува здодевно.“

„А поради што мислиш дека си толку умен?“

„Ги знам сите броеви. Дали сакаш да ги слушнеш? Го знам 134 и го знам 7 и го знам“, длабоко вдишува, „4 623 551 и го знам 888 и го знам 92 и го знам...“

„Стоп! Тоа не значи дека ги знаеш броевите, Давид. Да ги знаеш броевите значи да можеш да броиш. Тоа значи да го знаеш редоследот на броевите – кои броеви

се први, а кои следуваат. Подоцна тоа ќе значи да можеш да додаваш и да одземаш броеви – да скокнеш од еден до друг број без да ги броиш сите чекори помеѓу нив. Именувањето на броевите не е исто што и разбирањето на броевите. Можеш да стоиш тука и да именуваеш броеви цел ден и пак нема да дојдеш до нивниот крај бидејќи броевите немаат крај. Не го знаеше тоа? Не ти кажала Инес?“

„Тоа не е точно!“

„Што не е точно? Дека броевите немаат крај? Дека никој не може да ги именува сите?“

„Јас можам да ги именувам сите.“

„Многу добро. Велиш дека го знаеш 888. Кој е следниот број по 888?“

„92.“

„Погрешно. Следниот број е 889. Кој од двата е поголем, 888 или 889?“

„888.“

„Погрешно. 889 е поголем бидејќи 889 доаѓа по 888.“

„Како знаеш? Никогаш не си бил таму.“

„Што сакаш да кажеш со тоа дека не сум бил таму? Се разбира дека не сум бил до 888. Не треба да сум бил таму за да знам дека 888 е помал од 889. Зошто? Затоа што научив како се создаваат броевите. Ги научив правилата на аритметиката. Кога ќе одиш на училиште, ќе ги научиш правилата, а потоа броевите повеќе нема да бидат толкава“, тој го бара зборот, „толкава компликација во твојот живот.“

Момчето не реагира, но го гледа бледо. Ни за миг тој не помислува дека неговите зборови го одминуваат. Не, тие се апсорбирани, сите: апсорбирани и отфрлени. Зошто ова дете, толку паметно, толку подготвено да тргне по својот пат во светот, одбива да разбере?

„Си ги посетил сите броеви, така ми кажа“, вели тој. „Е, па, кажи ми го последниот број, последниот од сите броеви. Само не вели ми дека е омега. Омега не се брои.“

„Што е омега?“

„Не е важно. Само не вели омега. Кажи ми го последниот број, токму последниот.“

Момчето ги затвора очите и длабоко вдишува. Се мурти додека се концентрира. Неговите усни се движат, но не изговара збор.

Две птици се сместуваат на гранката над нив, си мрморат меѓу себе, подготвени да запеат.

За првпат му текнува дека ова можеби не е само паметно дете – има многу паметни деца во светот – туку нешто друго за што во овој момент му недостига збор. Тој посегнува и леко го протресува момчето. „Тоа е доволно“, вели тој. „Доста е броење.“

Момчето скокнува. Очите му се отвораат, лицето веќе не му е занесено и замислено и не му се грчи. „Не допирај ме!“ вика со чуден, пискав глас. „Ме тераш да заборавам! Зошто ме тераш да заборавам? Те мразам!“

„Ако не сакаш да оди на училиште“, ѝ вели на Инес, „барем дозволи ми да го научам да чита. Подготвен е за тоа, ќе научи за кратко време.“

Во општинскиот центар на Источните Блокови има мала библиотека, со неколку полици со книги: Научете столарство, Уметноста на плетењето, Сто и еден летен рецепт и така натаму. Но, превртена под другите книги, со искинат грб, лежи Дон Кихот: илустрирана книга за деца.

Триумфално ѝ го покажува својот пронајдок на Инес.

„Кој е Дон Кихот?“ прашува таа.

„Витез во оклоп, од старите времиња.“ Ја отвора книгата кај првата илустрација: висок, ковчест човек со брада како снопче, облечен во оклоп, качен на коњче со уморен изглед. До него стои дебеличок човек на магаре. Пред нив патот кривулка во далечината. „Тоа е комедија“, вели тој. „Ќе ужива во неа. Никој не се дави, никој не е убиен, дури ни коњот.“

Се сместува крај прозорецот со момчето на коленото. „Ти и јас ќе ја читаме оваа книга заедно, по една страница секој ден, понекогаш и по две страници. Прво јас ќе ја прочитам приказната наглас, потоа ќе читаме збор по збор, гледајќи како се наредени зборовите. Договорено?“

Момчето кимнува.

„Си беше еден човек што живееше во Ла Манча – Ла Манча е во Шпанија, од каде што потекнува шпанскиот јазик – човекот веќе не беше млад, но уште не беше стар, и еден ден му се роди желба да стане витез. Затоа тој го симна ’рѓосаниот оклоп што висеше на сидот, го облече и го закопча, му свирна на својот коњ, чие име беше Росинант, го повика својот пријател Санчо и му рече: Санчо, имам на ум да го јавам коњов во потрага по витешки авантури – ќе ми се придружиш? Види, еве го *Sancho*, еве го *Sancho* пак, истиот збор, почнува со големо S. Обиди се да запаметиш како изгледа.“

„Што се витешки авантури?“ прашува момчето.

„Авантурите на *caballero*, витез. Спасување убави жени во неволја. Борба со волшебници и џинови. Ќе видиш. Книгата е полна со витешки авантури.“

„Понатаму, Дон Кихот и неговиот пријател Санчо – гледаш, *Don Quixote* се пишува со Q и *Sancho* повторно – не јаваа долго кога видоа, како стои крај патот, еден огромен џин со не помалку од четири раце, кои завршуваа со четири големи тупаници со кои тој заканувачки мавташе кон патниците.“

Гледај, Санчо, нашата прва авантура, рече Дон Кихот. Додека не го победам џинов, ниеден минувач нема да биде безбеден.

Санчо збунето го погледна својот пријател. Не гледам џин, рече тој. Сè што гледам е вештерница со чешпири крила што се вртат на ветрот.“

„Што е ветерница?“ прашува момчето.

„Погледни ја сликата. Големите раце се четирите крила на ветерницата. Додека крилата се вртат на ветрот, тие го вртат тркалото, а тркалото врти голем камен во мелницата, наречен мелнички камен, а мелничкиот камен ја меле пченицата претворајќи ја во брашно, така што пекарот може да го испече лебот што го јадеме.“

„Но, тоа не е навистина ветерница, нели?“ вели момчето. „Продолжи.“

„Можеби е ветерница тоа што го гледаш, Санчо, рече Дон Кихот, но тоа е само затоа што си маѓепсан од вештерката Маладута. Да немаше перде врз очите, ќе видеше џин со четири раце што го опфаќаат патот. Сакаш ли да знаеш што е вештерка?“

„Знам за вештерките. Продолжи.“

„Кажувајќи го тоа, Дон Кихот го испружи копјето, со своите мамузи ги боцна слабините на Росинант и се нафрли врз џинот. Со една од своите четири тупаници, џинот лесно го одби копјето на Дон Кихот. Ха, ха, ха, кутар парталав витезу, се насмеа џинот, дали навистина веруваш дека можеш да ме победиш?“

Тогаш Дон Кихот го извади својот меч и повторно тргна во напад. Но, исто толку лесно, со својата втора тупаница, џинот го исфрли мечот настрана, заедно со витезот и неговиот коњ.

Росинант се бореше да се исправи, а Дон Кихот претрпе таков удар по главата од кој му се сврти паметот. За жал, Санчо, рече Дон Кихот, освен ако раката на мојата господарка, убавата Дулчинеја, не стави мелем врз моите рани, се плашам дека нема да доживеам да видам друга зора. – Глупости, ваша висост, му одговори Санчо, имате само џумка на главата, ќе бидете како кукурек веднаш штом ќе ве оттргнам од оваа ветерница. – Не е ветерница, туку џин, Санчо, рече Дон Кихот. – Штом ќе ве оттргнам од овој џин, рече Санчо.“

„Зошто Санчо не се бори против џинот?“ прашува момчето.

„Затоа што Санчо не е витез. Тој не е витез, па затоа нема ни меч, ни копје, само џебно ноже за лупење компири. Сè што може да направи – како што ќе видиме утре – е да го натовари Дон Кихот на своето магаре и да го пренесе до најблиската гостилница за да се одмори и да закрепи.“

„Но, зошто Санчо не го удри џинот?“

„Затоа што Санчо знае дека џинот всушност е ветерница, а не можеш да се бориш против ветерница. Ветерницата не е нешто живо.“

„Тоа не е ветерница, тоа е џин! Само на сликата е ветерница.“

Тој ја спушта книгата. „Давид“, вели тој, „Дон Кихоџ е невообичаена книга. На дамата во библиотеката што ни ја позајми ѝ изгледа како едноставна книга за деца, но, всушност, книгава воопшто не е едноставна. Ни го претставува светот преку два чифта очи, очите на Дон Кихот и очите на Санчо. За Дон Кихот, тоа против што се бори е џин. За Санчо, тоа е ветерница. Повеќето од нас – можеби не ти, но повеќето од нас ќе се согласат со Санчо дека тоа е ветерница. Тука е вклучен и уметникот што ја насликал ветерницата. Но, тука е вклучен и човекот што ја напишал книгата.“

„Кој ја напишал книгата?“

„Еден човек по име Бененхели.“⁸

„Дали тој живее во библиотеката?“

„Мислам дека не живее таму. Не е невозможно, но би рекол дека е малку веројатно. Барем јас не го забележав

⁸ Сиде Амете Бененхели е лик од романот на Мигел де Сервантес. Бененхели е шпански муслиман, кој зборува на арапски јазик (заб. на прев.).

таму. Тој би бил лесно препознатлив. Носи долга облека и има турбан на главата.“

„Зошто ја читаме книгата на Бенгели?“

„Бененхели. Затоа што ја најдов во библиотеката. Затоа што мислев дека ќе ти се допадне. Затоа што тоа ќе биде добро за да научиш шпански. Што друго сакаш да знаеш?“

Момчето молчи.

„Да запреме тука и да продолжиме утре со следната авантура на Дон Кихот и Санчо. Од утре ќе очекувам да можеш да ги посочиш *Sancho* со големото S и *Don Quixote* со Q, O со oйавче.“

„Тоа не се авантурите на Дон Кихот и Санчо. Тоа се авантурите на Дон Кихот.“